

Андрій Мельник

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ: ДОСВІД МІЖАМЕРИКАНСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Andrii Melnyk

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

FREEDOM OF EXPRESSION: EXPERIENCE OF INTER-AMERICAN HUMAN RIGHTS SYSTEM

This article analyzes the practices of supervisory bodies under the American Convention on Human Rights for freedom of expression. Particular attention is paid to cases of killings / extrajudicial executions and violence against journalists, examples of prior censorship, as well as direct and indirect restrictions on freedom of expression in the space of the Organization of American States (OAS), violating not only Article 13 of the American Convention, but the Declaration of Principles on Freedom of Expression.

Key words: OAS; Inter-American human rights system; freedom of expression; prior censorship; direct and indirect restrictions on freedom of expression; killings of journalists

Гуманізація та демократизація міжнародного права, які особливо помітні після Другої світової війни призвела до створення не тільки універсальної (в межах ООН), але й низки регіональних систем захисту прав людини. Кожна з таких регіональних систем виробила унікальну практику аналіз якої дозволяє більш глибоко зрозуміти проблеми, що виникають з захистом того чи іншого права або свободи. І якщо така правозастосовна практика Європейської системи захисту прав людини є добре відомою українській науці, то практика Міжамериканської Комісії та Суду досить не часто стає об'єктом наукового аналізу вітчизняних науковців. Саме тому видається доцільним аналіз такої практики. При цьому зважаючи на її великий обсяг у даній статті ми обмежимося лише деякими справами, що стосуються захисту права на свободу виразу слова та думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх кількох років питання свободи слова стало досить актуальним об'єктом для вивчення як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями. Серед таких в першу чергу слід відзначити Д. Паскуалічі (J. Pasqualucci), Л. Ліксінські (Lixinski), Т. Макгонагл (McGonagle), Й. Дондерс (Donders) Е. Алисиевич та ряд інших. Серед вітчизняних вчених слід назвати Є. Тітко яка присвятила цьому питанню своє дисертаційне дослідження. Окремі аспекти вказаної проблеми розглядалися С. Шевчука та В. Лутковської. Проте лише окремі з них зверталися до практики Міжамериканського суду з прав людини, вивчення якої видається надзвичайно корисною як з теоретичної та практичної точки зору.

Виклад основного матеріалу. Міжамериканська система захисту прав людини діє в рамках Організації Американських держав (ОАД). ОАД було створено в 1948 р., на конференції в Боготі. На сьогодні її членами є 35 держав Північної та Південної Америки. Створення цієї організації, а також прийняття Декларації прав і обов'язків людини 1948 р. стало підґрунтям для створення дієвої системи міжнародного захисту прав людини на Американському континенті¹. На даний момент, нормативною основою цієї системи є Статут ОАД, Американська декларація прав і обов'язків людини 1948 р.², Міжамериканська конвенція з прав людини 1969 р. і Додатковий протокол до неї щодо економічних, соціальних і культурних прав 1988 р.³, Міжамериканська конвенція по

¹ Christina, M. *Cerna Reflections on the Normative Status of the American Declaration of the Rights and Duties of Man*. <<http://www.corteidh.or.cr/tablas/r31598.pdf>>.

² *OAS Declaration of the Rights and Duties of Man* (adopted by the Ninth International Conference of American States, Bogota, Colombia, 1948). <http://www.hrcr.org/docs/OAS_Declaration/oasrights.html>.

³ Шестакова, Л.Н. (пер. и коммент.) (1993). Дополнительный протокол к Американской конвенции о правах человека в сфере экономических, социальных и культурных прав "Протокол Сан-Сальвадор". *Вестник*

насильницькому зникненню 1994 р.¹, Міжамериканська конвенція про тортури 1985 р.², Конвенція по попередженню жорстокості проти жінок 1994 р.³.

Проблема захисту прав на свободу вираження поглядів знайшла своє втілення в двох із названих документів, а саме:

1) Американській декларації прав і обов'язків людини 1948 р. ст. 4. Право на свободу розслідування, думки, вираження і розповсюдження передбачає «Кожна людина має право на свободу розслідування, думки, виразу та поширення ідей»

2) Міжамериканській Конвенції з прав людини 1969 р. ст. 13 Свобода думки і слова передбачає, що кожна людина має право на свободу думки і виразу. Це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку, або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. Додатково стосовно питання захисту права на свободу виразу думок слід назвати Декларацію принципів про свободу вираження думки, яка була схвалена Міжамериканською Комісією на 108-й черговій сесії у жовтні 2000 року⁴.

Декларація закріплює 13 принципів - базис в галузі забезпечення свободи вираження думки в системі ОАД. У Декларації констатується, що свобода вираження думок в усіх її проявах є невід'ємним правом людини. Кожен має право шукати, одержувати і поширювати інформацію та думки вільно. Таким чином, кожен має право на доступ до інформації, у тому числі тієї, що знаходиться в розпорядженні держави. Особлива увага у Декларації приділено захисту прав журналістів. Журналістська діяльність повинна бути вільна від державного контролю і може регулюватися лише нормами моралі та етики, прийнятими в суспільстві. Держава зобов'язана особливо ретельно ставитися до забезпечення запобігання і розслідуванню будь-яких злочинів, щодо журналістів, зокрема, випадків вбивств, викрадень, залякувань або погроз журналістам, а також заподіяння матеріальної шкоди засобам масової інформації. Крім цього, встановлено обов'язок держави утриматися від можливого тиску на засоби масової інформації шляхом надання або обмеження надання пільг, встановлення мит і податків у зв'язку з висловлюваною ними думкою.

Декларація має рекомендаційний характер, проте її підтримали 22 з 35 американських держав, що надає цьому документу особливу значимість. Саме тому, як справедливо зазначає С. Кантон, Спеціальний доповідач ОАД по свободі вираження поглядів - Декларація отримує зростаюче визнання серед всіх соціальних верств нашої півкулі і стає головним мірилом в області свободи вираження думки⁵.

Саме тому видається можливим виділити одразу два аспекти її призначення. По-перше, Декларація узагальнює позицію органів ОАД щодо захисту свободи вираження поглядів, які були сформульовані у справах про порушення свободи висловлювання поглядів, у тому числі з урахуванням досвіду міжнародних судових та квазісудових органів з прав людини. По-друге, Декларація містить перелік базових норм, які повинні бути імplementовані державами в їх національне законодавство з метою ефективного забезпечення права на свободу вираження поглядів.

Інституційний механізм захисту права на свободу виразу поглядів складається з двох основних органів: Міжамериканська Комісія з прав людини та Міжамериканський Суд з прав людини. Крім того, сюди можна віднести кілька інших органів, але їх роль є дещо меншою. Серед них: Генеральна Асамблея ОАД та спеціальний доповідач із питань свободи вираження поглядів.

Міжамериканська Комісія з прав людини складається з семи членів, котрі є «особами високих моральних якостей і з визнаною компетенцією у сфері прав людини»⁶. Персональний склад комісії

Московского университета, вып. 2, 69-78.

¹ Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons. <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-60.html>>.

² Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture. <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-51.html>>.

³ Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence Against Women "Convention of Belem Do Para". <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-61.html>>.

⁴ Declaration of Principles on Freedom of Expression. OAS. <<http://www.oas.org/en/iachr/expression/showarticle.asp?artID=26>>.

⁵ The annual report of the Inter-American Commission on Human Rights. 1998. *Volume III*. Report Office of the Special Rapporteur on Freedom of Expression, April 16 1999, OEA / Series L / V / II.102. Doc. 6, lane. Chapter III.

⁶ ст. 34, Міжамериканської Конвенції з прав людини від 1969 року.

обирає Генеральна Асамблея ОАД на 4-х річний період. Комісія засідає вісім тижнів на рік і визначає кількість регулярних сесій на протязі цього часу.¹ При потребі голова Комісії або абсолютна більшість членів Комісії можуть ініціювати скликання позачергової сесії.

Комісія має в своєму розпорядженні дві основні процедури, які і відображають її першочергові функції. Перша – це розгляд доповідей державам і друга-розгляд індивідуальних скарг.

Міжамериканський Суд з прав людини є ще одним із органів, які контролюють виконання Конвенції 1969 року. На даний момент Суд виконує основну роль в контрольному механізмі.

Генеральна Асамблея ОАД регулярно приймає резолюції, що стосуються в тому числі і питань захисту свободи вираження поглядів. Основне їх завдання висловлення рекомендацій державам - членам ОАД щодо вдосконалення національного законодавства і правозастосовної практики, пов'язаної з правом на свободу вираження поглядів. Резолюції Генеральної Асамблеї переважно присвячені питанням двом аспектам захисту прав журналістів, а також доступу до інформації². Серед останніх, до прикладу, можна назвати резолюцію № AG/RES. 1932 (XXXIII-O/03) «Доступ до суспільної інформації: посилення демократії» яка була прийнята 10 червня 2003 р.³ Але хоча Генеральна Асамблея є вищим органом ОАД, однак її рішення носять рекомендаційний характер, а відтак вони практично не здійснюють жодного впливу на правозастосовну діяльність.

Що ж стосується *Спеціального доповідача зі свободи вираження поглядів*, то він здійснює загальний моніторинг усіх питань, які стосуються свободи вираження думок в рамках ОАД. Даний орган було створено в 1997 р. Комісією ОАД, з цілю збору інформації щодо стану дотримання державами ст. 13 Міжамериканської конвенції 1969 р. та інформування Комісії про стан справ щодо забезпеченням свободи виразу поглядів на американському континенті та надання Комісії допомоги при вирішенні конкретних питань.⁴

Даний орган є досить унікальним. Спеціальні доповідачі із питань свободи висловлення поглядів є лише в чотирьох організаціях: ОАД, Спеціальний доповідач зі свободи слова і думок ООН, Спеціальний доповідач Африканської комісії з прав людини і народів та Спеціальний доповідач ОБСЄ з питання свободи преси⁵.

На відміну від аналогічних органів інших організацій Спеціальний доповідач ОАД наділений рядом повноважень, які дають йому можливість прийняти просуванню стандартів свободи думки і висловлювання, і запобігати порушенню Міжамериканської конвенції в цій частині. Серед таких повноважень: 1) підготовка доповідей про стан дотримання положень що стосуються свободи виразу (такі доповіді можуть бути тематичними, чи стосуватися якоїсь конкретної держави, або якогось аспекту свободи виразу; 2) ініціювання перед Комісією вжиття застережних заходів, спрямованих на запобігання можливому насильству над жертвою порушення свободи думки і висловлювання думки або здійснення дій для запобігання порушення цієї свободи; 3) спільні заяви в яких доповідачі по свободі вираження поглядів висловлюються з окремих проблем, пов'язаних зі свободою виразу поглядів.

З наведених інструментів найчастіше застосовується доповіді. Так, на даний момент Спеціальний спостерігач має робити як мінімум одну доповідь у рік. Аналіз останніх тяти його доповідей свідчить, що зміни в цій сфері відбуваються досить повільно. Так, у доповіді за 2011 рік Спеціальний доповідач назвав чотири держави Латинської Америки, де порушення свободи думки і висловлювання носять системний характер: Венесуела, Колумбія, Куба і Гондурас. Відмінною рисою кожної з перерахованих країн є чинне дискримінаційне законодавство, а також слабкість і підконтрольність судової влади. Особливі претензії у Комісії виникли до Куби, де були відзначені обмеження політичних прав, у тому числі свободи слова та об'єднань, відсутність вільних виборів і незалежної судової влади, обмеження свободи пересування. Аналіз доповідей за 2013 та 2014 роки, на наш погляд, свідчить про те, що ситуація в перерахованих державах не сильно змінилася в кращу сторону.

¹ Regulations of the Inter-American Commission on Human Rights, art. 15

² Задков, А.А. (2006). *Конституционное право на доступ к информации в Российской Федерации*. Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 12.

³ Resolution AG/RES. 1932 (XXXIII-O/03). *Access to Public Information: Strengthening Democracy* (adopted at the fourth plenary session, held on June 10, 2003). <http://www.oas.org/juridico/english/ga03/agres_1932.htm>.

⁴ Мендел, Т. (2008). *Свобода информации: Сравнительное правовое исследование*. ЮНЕСКО. Париж, 10.

⁵ OAS Special Rapporteur for Freedom of Expression. <<http://www.cidh.oas.org/relatoria/index.asp?IID=1>>.

Що ж стосується практики застосування Комісією та Судом ст. 13 Міжамериканської конвенції 1969 р. то вона є досить обшивною і охоплює досить широку коло питань. Найчастіше вони стосуються питань: вбивств та позасудових страт і насильницьких зникнень; попередньої цензури; обмеження права на свободу думки і вираження поглядів; права на доступ до засобів масової інформації національних чи інших меншин; а також на доступ до інформації.

Спробуємо розглянути її більш докладно, та оскільки ми частково розглядали окремі питання практики цих органів в у розділі 2 дослідження, то тут ми сконцентруємо нашу увагу на двох аспектах, а саме: 1) вбивства, позасудові страти і насильницьких зникнень та свобода слова, 2) попередня цензури -, оскільки практика з даних питань є унікальною для даних органів.

Перша категорія справ є наслідком того, що у Латинській Америці надзвичайно висока кількість злочинів які вчиняються щодо журналістів і пов'язані із їх діяльністю. Звичайно ми не зможемо охопити всі справи, але розглянемо кілька, які на нашу думку найбільш повно характеризують позицію суду і Комісії.

Найбільш показово в даній категорії справ можна вважати справу про позасудову страту сенатора М. Варгаса в Колумбії (*Manuel Cepeda Vargas v. Colombia*)¹. Рішення у даній справі було прийнято Міжамериканським судом 26 травня 2010 р. У даному рішенні Суд констатував порушення ряду прав, в тому числі право на свободу виразу думок сенатора М. Варгасом, який був лідером комуністичної партії Колумбії і одним з лідерів Патріотичного союзу.

Суд постановив, що у випадках, подібних до цього, може мати місце фактичне незаконне обмеження свободи вираження поглядів, коли особа, яка реалізує таке своє право опиняється в небезпеці. На думку Суду держава «повинна утримуватися від дій, які сприяють або посилюють вразливість людини, і приймати, коли це доречно, необхідні і розумні заходи для запобігання порушення або захисту права тих, хто опиняється в такій ситуації». Суд підкреслив, що опозиційні висловлювання є «необхідними в демократичному суспільстві», і вказав, що «в демократичному суспільстві держави повинні гарантувати ефективну участь опозиційних осіб, груп та політичних партій не тільки за допомогою відповідних законів, правил і практики, щоб дати їм можливість отримати реальний і ефективний доступ до різних дорадчих органах на рівних, але і за допомогою вжиття необхідних заходів щодо забезпечення повного здійснення права, беручи до уваги уразливе становище членів деяких соціальних груп». Також Суд встановив, що хоча сенатор М Варгас міг реалізувати свої політичні права, а саме право на свободу вираження поглядів, те, що він продовжував їх здійснювати, очевидно, і послужило причиною його позасудової страти. Отже, держава не створила умов і не надала гарантій сенатору, щоб він мав реальну можливість здійснювати функції, заради виконання яких він був обраний демократичним шляхом, через оприлюднення своєї позиції під час участі у публічних дебатах в порядку здійснення права на свободу вираження поглядів.

Іншим цікавим прецедентом справа В. Рестрепо і Сім'ї (*Vélez Restrepo and Family v. Colombia*)², рішення по якій виніс Суд 3 вересня 2012. Дана справа стосується нападу солдатів колумбійської національної армії на журналіста, коли той знімав демонстрацію протесту, під час якої солдати побили кількох протестувальників. Справа містить докладний опис загроз і утисків, яким піддався журналіст і члени його сім'ї, опис спроби довільного позбавлення волі журналіста, що послідувала за спробою В. Рестрепо ініціювати судовий розгляд у справі проти осіб які йому погрожували. Міжамериканський Суд визнав порушення права журналіста на особисту недоторканність і свободу вираження поглядів, та констатував, що держава не забезпечила належного захисту враховуючи адресові йому погрози. Крім того Колумбія не провела ефективного розслідування нападу на журналіста, як і інших переслідувань з боку влади, з якими він зіткнувся. На думку Суду журналістика може здійснюватися тільки вільно, коли ті, хто виконує цю роботу, не стають жертвами погроз або фізичної, психологічної або моральної агресії або інших актів переслідування». Держави «зобов'язані забезпечити ефективні заходи щодо захисту життя та фізичної недоторканності журналістів, які стикаються з особливим ризиком внаслідок виконання своїх професійних обов'язків». У рішенні по справу суд зобов'язав Колумбію не лише компенсувати шкоду заподіяну заявникові та його сім'ї, але й зобов'язав державу включити в освітні програми з прав людини для Збройних Сил спеціальний модуль по захисту права на свободу думки і слова, і

¹ *Manuel Cepeda Vargas v. Colombia*. <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_213_ing.pdf>.

² *Vélez Restrepo and Family v. Colombia*. <<https://www1.umn.edu/humanrts/cases/47-08.html>>.

про роботу журналістів і працівників ЗМІ.

Наступний приклад - справа Узкатегуї та ін. проти Венесуели (Uzcátegui et al. V. Venezuela)¹, рішення у якій Міжамериканський Суд виніс 3 вересня 2012 року. Заявники стали жертвами порушення цілого ряду прав людини: Н. Узкатегуї - право на життя; Л. Узкатегуї і К. Узкатегуї, які намагалися захистити першого заявника - право на свободу та особисту недоторканність і Л. Узкатегуї - право на свободу вираження поглядів. Після вбивства Н. Узкатегуї його брат Л. Енріке не тільки звернувся до прокурора, але і почав стверджувати через різні ЗМІ, що Керівник військової поліції штату Фалькон відповідальний за ряд вбивств, які вчинили під його командуванням спеціально створенні ним «групи знищення». Після цих заяв Л. Узкатегуї стали погрожувати і переслідувати, а також порушили стосовно нього кримінальну справу за наклеп. Розглянувши всі обставини справи, Суд постановив, що публічні заяви Л. Узкатегуї можуть і повинні розглядатися як частина більш широкої суспільної дискусії про можливу причетність сил державної безпеки до випадків серйозних порушень прав людини. Беручи до уваги актуальність таких тверджень, Суд постановив, що існування кримінальної справи, тривалість розслідування і те, що справу було порушено за заявою високопоставленої особи, могло мати «сковуючий або гальмівний» вплив на здійснення свободи вираження поглядів, що не відповідає обов'язку держави гарантувати вільне і повне здійснення цього права в демократичному суспільстві. Відносно погроз і залякування, враховуючи, що «свобода вираження думки може бути протиправно обмежена обставинами de facto, які прямо чи опосередковано можуть поставити особу в небезпечну ситуацію або ситуацію підвищеної уразливості, Суд ухвалив, що кожна держава повинна «утримуватися від дій, які сприяють, стимулюють, підтримують або збільшують цю уразливість, і, коли це доречно, зобов'язана вжити необхідних розумних заходів для запобігання порушень та захисту прав тих, хто опинився в подібній ситуації. Суд констатував, що держава не довела, що нею були прийняті достатні та ефективні заходи у зв'язку з погрозами і переслідуваннями щодо Л. Узкатегуї. Отже, держава порушила права заявника на свободу та особисту недоторканність, а також свободу думки і слова за змістом Американської конвенції.

Отже як видно з наведених вище рішень Міжамериканський суд досить часто стикається з порушенням права на свободу виразу поглядів, які супроводжуються порушенням низки інших прав, таких як право на життя, свободу особисту недоторканність тощо. При цьому суд завжди підкреслює, що держава має обов'язок захищати осіб які зазнають переслідування у зв'язку із своїми поглядами.

Іншою категорією справ є справи про *попередню цензуру*. Справи такого роду трапляються не часто в історії суду їх було всього кілька. Як приклад наведемо справу Ольмедо-Бустос та інші проти Чилі, яке ще називають справою про «Останню спокусу Христа» (“The Last Temptation of Christ” (Olmedo-Bustos et al.) v. Chile)². Дана справа без сумніву є найбільш відомою справою яку коли небув розглядав Міжамериканський суд³. Рішення у даній справі було винесено судом 5 лютого 2001 р.

Скаргу було подано громадянами Чилі у зв'язку з порушенням ст. 12 (свобода совісті і релігії) і ст. 13 Міжамериканської конвенції. На думку заявників, Верховний суд Чилі своїм рішенням від 17 червня 1997 року здійснив цензуру відносно демонстрації художнього фільму «Остання спокуса Христа». У фільмі М. Скорсезе, знятому по книзі Н. Казандзакіса, Ісус зображувався не так, як в Євангелії. Окремі епізоди фільму багато християн визнали обурливими, наприклад те, що у фільмі Христос представлений, як звичайна людина, яка бореться з почуттям провини, відчуває спокуси і бажання відмовитися від своєї місії на користь більш комфортного життя простого смертного. Кінематографічна рада Чилі - орган уповноважений контролювати показ фільмів в країні, спочатку відмовила у дозволі на демонстрацію фільму, проте в 1996 р. все ж видав такий дозвіл за умови, що фільм буде демонструватися лише дорослої аудиторії. Однак загалом, це рішення було оскаржено в суд і дозвіл на демонстрацію фільму був скасований Верховним судом Чилі незабаром після того, як група чилійців, діючи «в ім'я Ісуса Христа, католицької церкви і самих себе», отримала рішення Апеляційного суду Сантьяго від 20 січня 1997 р. про анулювання дозволу Кінематографічного ради

¹ Uzcátegui et al. V. Venezuela. <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_249_ing.pdf>.

² “The Last Temptation of Christ@ Case, Judgment of February 5, 2001, Inter-Am Ct. H.R. (Ser. C) No. 73 (2001). <<https://www1.umn.edu/humanrts/iachr/C/73-ing.html>>.

³ Pasqualucci, Jo M. (2012). *The Practice and Procedure of the Inter-American Court of Human Rights*. Cambridge University Press, 228-230.

на демонстрацію фільму, Верховний суд Чилі підтвердив рішення Апеляційного суду 17 червня 1997 р., зокрема заявивши, що дифамація і нелюдське зображення особистості Ісуса Христа ображає всіх тих, хто, як і заявники, вірять в нього.

Справа була передана на розгляд у Міжамериканську Комісію, яка розглянувши всі обставини справи, дійшла висновку, що заборона на демонстрацію фільму накладена чилійськими судами, несумісний з положеннями Американської конвенції, тому порушує ст. 12 і 13 Конвенції. Здійснивши цензуру, Чилі порушила свої зобов'язання за статтею 2 Конвенції, яка вимагає від держав вжити на національному рівні заходи, спрямовані на забезпечення і захист прав і свобод людини, визнаних у конвенції. Комісія рекомендувала Чилі відмовитися від цензури щодо фільму «Остання спокуса Христа» і вдосконалити національне законодавство таким чином, щоб гарантувати здійснення відповідних прав і свобод людини. Чилі проігнорувало рекомендації Комісії, що і послужило причиною передачі справи до Міжамериканський Суд. Комісія звернулася до Міжамериканського Суду з проханням зобов'язати Чилі: забезпечити нормальну рекламу і демонстрацію фільму; привести національне законодавство у відповідність з нормами Конвенції, щоб виключити попередню цензуру відносно реклами та демонстрації кінематографічної продукції; забезпечити, щоб у процесі здійснення своїх повноважень публічні органи та посадові особи виходили з необхідності забезпечувати свободу слова, совісті і релігії, визнані Американської конвенцією, і утримувалися від введення попередньої цензури на кінематографічні твори; компенсувати втрати, понесені жертвами порушення прав людини, включаючи витрати, пов'язані з веденням справи в Міжамериканській Комісії та Суді.

Суд виніс рішення, де констатувалося порушення ст.13 Конвенції, але заперечив порушення ст. 12 Американської конвенції і зобов'язав Чилі внести зміни в національне законодавство і виключити можливість здійснення попередньої цензури. Суд підкреслив, що свобода вираження думки - один з основоположних принципів демократичного суспільства, порушенням якого є будь-яка цензура ідей і думок, навіть якщо ці ідеї і думки непопулярні викликають шок, можуть вибити з колії або образливі для держави чи частини населення країни. У зв'язку з цим рішенням в Чилі була проведена реформа, а правові позиції, сформульовані у цій справі, незмінно відтворюються Міжамериканським Судом у справах про свободу вираження думки, що особливо стосуються попередньої цензури.

Крім рішень щодо розгляду індивідуальних скарг, як згадувалося раніше Міжамериканський суд має повноваження виносити консультативні рішення. Як мінімум одне із них має відношення до свободи висловлення поглядів, а саме в консультативному висновку, підготовленому за запитом Коста-Ріки у 1985 році.

Суть проблеми полягала в тому, що національне законодавство Коста-Ріки зобов'язувало кожного журналіста вступати в Міжамериканську асоціацію преси як умову здійснення своєї професійної діяльності.

У своєму консультативному висновку Міжамериканський Суд виділив «подвійний аспект» свободи вираження думки, вказавши, що дана свобода принаймні означає, що, по-перше, «ніхто не буде свавільно обмежувати або перешкоджати» висловом думки і, по-друге, що всім буде гарантоване право «отримувати будь-яку інформацію і мати доступ до думок, висловлених іншими». Таким чином, існує тісний зв'язок між правом на свободу вираження поглядів та правом на одержання інформації (право на інформацію), і ці два аспекти повинні бути «гарантовані одночасно». Крім того, Міжамериканський Суд попередив, що суспільство, яке не володіє інформацією, насправді не є вільним: свобода вираження думок є «первинним і основним елементом громадського порядку в демократичному суспільстві» і «наріжним каменем - основою існування демократичного суспільства. Суд зазначив, що свобода слова може також постраждати «без прямого втручання держави», коли, наприклад, поширення інформації утруднено наявністю монополії або олігополії у власності на засоби масової інформації. Міжамериканський Суд вказав, що закон про асоціацію журналістів Коста-Ріки несумісний з правом на свободу думки і висловлювання думки, закріпленому в ст. 13 Американської конвенції, оскільки заперечує «право на доступ будь-якої особи до повного використання засобів масової інформації в якості засобу вираження думки або повідомлення інформації».

Керуючись консультативним висновком Міжамериканського Суду, Верховний суд Коста-Ріки скасував національний закон, що зобов'язує вступати журналістів у Міжамериканську асоціацію преси. Більше того, після винесення консультативного висновку Коста-Ріка внесла зміни в

національне законодавство, що сприяло підвищенню авторитету Міжамериканського Суду на просторі ОАД.

Висновок. Загалом особливістю даної системи є те, що тут набагато ширше застосування отримує положення про свободу вираження і свобода слова. Цензура тут взагалі заборонена, окрім як випадків публічних виступів і захисту меншин. Це також включає в себе право на пошук, отримання та розголошення інформації та ідей будь-якого типу, заборону прямого чи непрямого обмеження, і право відповіді на неточні чи образливі заяви.

References

1. Christina, M. *Cerna Reflections on the Normative Status of the American Declaration of the Rights and Duties of Man*. <<http://www.corteidh.or.cr/tablas/r31598.pdf>>.
2. *OAS Declaration of the Rights and Duties of Man* (Adopted by the Ninth International Conference of American States, Bogota, Colombia, 1948). <http://www.hrcr.org/docs/OAS_Declaration/oasrights.html>.
3. Shestakova, L.N. (1993). *Dopolnitelnyiy protokol k Amerikanskoy konventsii o pravah cheloveka v sfere ekonomicheskikh, sotsialnyih i kulturnyih prav "Protokol San-Salvador"*. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, vyip. 2, 69-78.
4. *Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons*. <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-60.html>>
5. *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*. <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-51.html>>.
6. *Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence Against Women "Convention of Belem Do Para"*. <<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-61.html>>.
7. *Declaration of Principles on Freedom of Expression. OAS*. <<http://www.oas.org/en/iachr/expression/showarticle.asp?artID=26>>.
8. *The annual report of the Inter-American Commission on Human Rights. 1998. Volume III. Report Office of the Special Rapporteur on Freedom of Expression, April 16 1999, OEA / Series L / V / II.102. Doc. 6, lane. Chapter III.*
9. *Regulations of the Inter-American Commission on Human Rights*, art. 15
10. Zadkov, A.A. (2006). *Konstitutsionnoe pravo na dostup k informatsii v Rossiyskoy Federatsii*. Diss. ... kand. yurid. nauk. Moskva.
11. *Resolution AG/RES. 1932 (XXXIII-O/03)*. Access to Public Information: Strengthening Democracy. (Resolution adopted at the fourth plenary session, held on June 10, 2003). <http://www.oas.org/juridico/english/ga03/agres_1932.htm>
12. Mendel, T. (2008). *Svoboda informatsii: Sravnitelnoe pravovoe issledovanie. YuNESKO*. Parizh.
13. *OAS Special Rapporteur for Freedom of Expression*. <<http://www.cidh.oas.org/relatoria/index.asp?IID=1>>.
14. *Manuel Cepeda Vargas v Colombia*. <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_213_ing.pdf>
15. *Vélez Restrepo and Family v. Colombia*. <<https://www1.umn.edu/humanrts/cases/47-08.html>>
16. *Uzcátegui et al. V. Venezuela*. <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_249_ing.pdf>
17. *"The Last Temptation of Christ" Case, Judgment of February 5, 2001, Inter-Am Ct. H.R. (Ser. C) No. 73 (2001)*. <<https://www1.umn.edu/humanrts/iachr/C/73-ing.html>>.
18. Pasqualucci, Jo M. (2012). *The Practice and Procedure of the Inter-American Court of Human Rights*. Cambridge University Press.